

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А.Вельгач, І.Грод. Використання професійно орієнтованих завдань у вивченні інформаційних технологій у педагогічних вищих навчальних закладах. Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2021. – №1. С. 14-24.
2. Кузьмичів А.І. Математичне програмування в Excel: Навч. посіб. /А.І.Кузьминов, М.Г.Медведєв.—К.: Вид –воЄвроп. Ун – ту, 2005.—312с.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИКИ

Ліскович Олена Володимирівна

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії й методики природничо-математичної освіти та інформаційних технологій, Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

liskovich2000@gmail.com

Пріоритетним підходом у сучасній освіті є компетентнісний, що забезпечує готовність учнів вирішувати актуальні для них навчальні, соціальні та життєві проблеми, опановувати соціалізовані практики тощо. Законом України «Про освіту» визначено одинадцять ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. У Державному стандарті базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) на основі компетентнісного підходу визначені вимоги до результатів навчання. Як і в чинних навчальних програмах, у новому документі представлено компетентнісний потенціал для кожної освітньої галузі, що позначає здатність галузі формувати всі ключові компетентності через розвиток умінь, ставлень і базові знання.

Під час роботи з учителями, які викладатимуть інтегровані природничі курси у 5 класі з наступного навчального року за новими програмами, з'ясовано, що педагоги розуміють сутність поняття «компетентність», мають досвід формування ключових компетентностей, однак більше уваги приділяють окремим із них (спілкування державною мовою, математична, інформаційно-комунікаційна тощо). Аналіз виконаних практичних завдань дав підстави зробити висновок, що вчителі-природничники відчують труднощі щодо формування окремих компетентностей, зокрема культурної.

Останні події засвідчили важливість національного єднання, виховання патріотизму та глибокої поваги до своєї країни, народу, його історії і традицій. Це підтверджує те, що проблема формування культурної компетентності є актуальною, оскільки, як зазначено в нормативних документах, володіння нею передбачає:

- наявність стійкого інтересу до опанування культурних і мистецьких здобутків України та світу, шанобливого ставлення до культурних

- традицій українців, представників корінних народів і національних меншин, інших держав та народів;
- здатність розуміти та цінувати творчі способи вираження та передачі ідей у різних культурах через різні види мистецтва й інші культурні форми;
 - прагнення до розвитку і вираження власних ідей, почуттів засобами культури та мистецтва [2].

Формування ключових компетентностей учнів засобами фізики стало предметом дослідження Г. Бібік (інформаційна, самоосвітня, комунікативна), І. Бургун (навчально-пізнавальна), М. Галатюка (навчально-пізнавальна), Н. Куриленко (екологічна), О. Ліскович (навчально-пізнавальна, інформаційна, здоров'язбережувальна), Л. Непорожньої (природничо-наукова), В. Шарко (навчально-пізнавальна, інформаційна, громадянська, екологічна). Проблема формування культурної компетентності учнів в освітньому процесі з фізики є актуальною та потребує додаткового вивчення.

Метою нашого дослідження є визначення структури та змісту культурної компетентності учня в контексті навчання фізики, критеріїв відбору змісту навчального матеріалу й методів навчання.

У попередніх публікаціях із питань компетентнісного підходу ми опиралися на трикомпонентну структуру компетентності (когнітивний, діяльнісний, особистісний) і застосовували такий підхід до всіх видів компетентностей (предметна, навчально-пізнавальна, інформаційно-комунікаційна, здоров'язбережувальна) [3]. Аргументом щодо доцільності її застосування до визначення структури культурної компетентності стало дослідження І. Варнавської та О. Черемісіна, які пропонують такі критерії оцінки сформованості даної компетентності в здобувачів вищої освіти: когнітивний (оцінка знань у сфері культури особистості); діяльнісний критерій (оцінка навичок і вмінь); критерій ставлення (оцінка особистісної активності, культурних ціннісних орієнтацій) [1].

У освітньому процесі з фізики пропонуємо таке змістове наповнення визначених компонентів культурної компетентності учня:

- когнітивний – знання фізичних основ різних видів мистецтва, українських народних традицій, традицій інших народів світу;
- діяльнісний – уміння використовувати знання з фізики під час ознайомлення з творами мистецтва, втілення власних творчих ідей, для розуміння українських народних традицій і звичаїв, звичаїв інших народів;
- особистісний – ціннісне ставлення до культури та звичаїв українського народу, світової культурної спадщини, усвідомлення значення фізичних знань для розуміння різних видів мистецтв, власного культурного розвитку.

Запропонований зміст когнітивного й особистісного компонентів культурної компетентності є підставою для відбору тематики додаткового

навчального матеріалу, а діяльнісного – для відбору прийомів і методів навчання, орієнтованих на формування культурної компетентності учнів.

Додатковий навчальний матеріал має сприяти розумінню учнями «ролі» фізичних явищ і процесів у створенні творів мистецтва, поясненні їх змісту, форми, способів збереження та передачі. Зазвичай на практиці в освітньому процесі з фізики використовуються цікаві завдання, коли учням пропонують віднайти фізичні явища чи закони у творах мистецтва (картини, література, пісні, фольклор), але доцільно розглянути ці питання з іншого боку – як митець застосував закони фізики в процесі роботи. Наприклад, чи потрібно скульптору знати фізику? Чи використовується фізика при створенні музичних інструментів?

У контексті формування культурної компетентності учня під час вибору методів і прийомів навчання необхідно дотримуватися таких критеріїв: забезпечення активності учнів у процесі навчання, можливості вибору видів діяльності; урахування індивідуальних особливостей сприйняття навчального матеріалу учнями, а також особистісний інтересів і вподобань; створення умов для прояву творчих здібностей; можливість впливу на емоції та почуття учня.

Серед методів навчання, що науковці виділяють як ефективні для формування компетентностей учнів (проблемний, евристичний, дослідницький, метод проєктів, кейс-метод), у цьому випадку доцільно використати міжгалузеві навчальні проєкти (природнича та мистецька освітні галузі). Досвід організації такої проєктної діяльності вчителі фізики вже мають. Так на обласному форумі юних шанувальників фізики (проводиться на Миколаївщині із 1988 року) були представлені проєкти: «Музичний інструмент Rainstick – «дощова палиця», «Фізика в малюнках і віршах», «Аудіопідсилювач» тощо.

Проблема формування культурної компетентності учнів наразі є актуальною, її потрібно сприймати не як додаткове навантаження на вчителя фізики, що відволікає від розв'язування задач чи проведення дослідів, а важливе наповнення освітнього процесу, що сприяє всебічному розвитку особистості, вихованню патріота, громадянина України, а також популяризації фізичних знань серед учнівської молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. І. Варнавська, О. Черемісін. Структурна характеристика культурної компетентності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Випуск 1 (48). С. 64-68. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.64-68>.
2. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова КМУ від 30 вер. 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/nps/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
3. Ліскович О. В. Формування предметної і ключових компетентностей учнів основної школи у процесі вивчення електромагнітних явищ: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Кіровоград, 2014. 20 с.